

OILAVIY ZO'RAVONLIK BILAN BOG'LIQ JINOYATLARGA OID JINOYAT KODEKSI NORMALARINI TAKOMILLASHTIRISH

Xabibullayev Dostonbek Abdullayevich

Jamoat Xavfsizligi Universtituti magistraturasi tinglovchisi

Kalit so'zlar: *zo'ravonliklar, oila, moliyaviy munosabatlar, kodeks, O'Zres qonunlari*

Kirish: Oiladagi zo'ravonlik butun dunyo bo'ylab son-sanoqsiz hayotga ta'sir qiladigan keng tarqalgan muammodir. Bu omon qolganlarda doimiy jismoniy va ruhiy izlar qoldiradigan va oilalar va jamoalar uchun jiddiy oqibatlarga olib keladigan jinoyatdir. Bu muammoni samarali hal etish uchun oiladagi zo'ravonlik bilan bog'liq jinoyatlarga oid Jinoyat kodeksi normalarini doimiy ravishda takomillashtirish zarur. Shunday qilib, biz jabrlanuvchilar o'z harakatlari uchun aybdorlarni javobgarlikka tortgan holda ularga munosib yordam va adolatni olishlarini ta'minlashimiz mumkin.

Keng qamrovli va aniq ta'riflar: Birinchidan, Jinoyat kodeksining qoidalari oilaviy zo'ravonlikning turli shakllarini, jumladan, jismoniy, hissiy, jinsiy va moliyaviy zo'ravonlikni aniq belgilashi va tan olishi kerak. Ta'riflar to'g'ridan-to'g'ri harakatlar va tahdidlarni o'z ichiga olishi kerak, bu esa zo'ravonlikning hech qanday shakli e'tibordan chetda qolmasligi yoki e'tiborga olinmasligini ta'minlashi kerak.

Kengaytirilgan himoya buyruqlari: Himoya farmoyishlari oiladagi zo'ravonlik qurbonlarini himoya qilishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Jinoyat kodeksining qoidalarini takomillashtirish ushbu buyruqlarni yanada kengroq himoya choralari qamrab olish uchun kuchaytirish va kengaytirishni o'z ichiga olishi mumkin. Bunga cheklov choralari, elektron monitoring, huquqbuzarlarga majburiy maslahat berish yoki hatto jabrlanuvchilarni boshqa joyga ko'chirish yoki xavfsiz uy-joy bilan ta'minlash uchun mablag' ajratish kiradi.

Huquqni muhofaza qilish organlari uchun ixtisoslashtirilgan trening: Huquqni muhofaza qilish organlari uchun oilaviy zo'ravonlik bo'yicha ixtisoslashtirilgan treninglar o'tkazilishi

juda muhimdir. Ushbu treningda haqoratli munosabatlar dinamikasini tushunish, oiladagi zo'ravonlik belgilarini tan olish va to'g'ri javob berishga qaratilgan bo'lishi kerak. Huquqni muhofaza qilish organlarini zarur bilim va ko'nikmalar bilan ta'minlab, jabrlanuvchilarga hamdardlik bilan munosabatda bo'lishini, oilaviy zo'ravonlik bilan bog'liq jinoyatlarning har tomonlama tekshirilishini ta'minlashimiz mumkin.

Huquqiy bo'shliqlarni bartaraf etish: Jinoyat kodeksining qoidalari jinoyatchilar adolatdan qochish uchun foydalanishi mumkin bo'lgan har qanday qonuniy bo'shliqlarni yopish uchun qayta ko'rib chiqilishi kerak. Bu oiladagi zo'ravonlik jinoyatlari uchun da'vo muddatini olib tashlash, jabrlanuvchilarga ularga qarshi sodir etilgan jinoyatlar haqida xabar berish uchun etarli vaqtga ega bo'lishini ta'minlash uchun qonunlarga o'zgartirishlar kiritishni o'z ichiga olishi mumkin.

Huquqbuzarlar uchun jazolarning kuchaytirilishi: Oiladagi zo'ravonlik qat'iy jazolarni talab qiladigan dahshatli jinoyatdir. Jinoyat kodeksining qoidalari jinoyatning og'irligini aks ettirish va huquqbuzarlar uchun tegishli oqibatlarni ta'minlash uchun yangilanishi kerak. Kuchaytirilgan jazo choralari to'xtatuvchi omil bo'lib, jamiyat oiladagi zo'ravonlikka toqat qilmasligi haqida kuchli xabar berishi mumkin.

Jabrlanuvchilarni qo'llab-quvvatlash xizmatlari: Jinoyat kodeksining qoidalari jabrlanuvchilarga har tomonlama yordam xizmatlarini ko'rsatish muhimligini ham ta'kidlashi kerak. Bunga maslahat, huquqiy yordam, shoshilinch boshpana va moliyaviy yordam olish kiradi. Jabrlanuvchilarning ushbu resurslardan foydalanish imkoniyatini ta'minlash ularga oilaviy zo'ravonlikni boshdan kechirgandan keyin o'z hayotlarini tiklash va tiklashga yordam beradi.

Ta'lim va profilaktika: Jinoyat kodeksining takomillashtirilgan qoidalariga qo'shimcha ravishda, aholini oiladagi zo'ravonlik to'g'risida xabardor qilish va profilaktikani targ'ib qilish uchun ham sa'y-harakatlarni amalga oshirish kerak. Maktablarda ta'lim dasturlarini amalga oshirish va ommaviy kampaniyalar orqali xabardorlikni oshirish orqali biz oiladagi zo'ravonlik sodir bo'lgunga qadar uning oldini olishga harakat qilishimiz mumkin.

O‘zbekistonda oilaviy zo‘ravonlik to‘g‘risidagi tegishli qonun hujjatlari quyidagilardan iborat:

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (O‘zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi tomonidan 1992-yil 8-dekabrda qabul qilingan)

24-modda (yashash huquqi), 25-modda (inson erkinligi va daxlsizligi huquqi), 26-modda (qiynoqqa solish, zo‘ravonlik, inson qadr-qimmatini kamsituvchi boshqa shafqatsiz yoki shafqatsiz muomalalarni taqiqlash), 27-modda (shafs va sha‘nga tajovuzlardan himoyalanih huquqi va inson qadr-qimmati), 43-modda (Davlat fuqarolarning Konstitutsiya va qonunlarda e‘lon qilingan huquq va erkinliklarini himoya qiladi), 46-modda (Ayollar va erkaklar teng huquqlarga ega).

O‘zbekiston Respublikasining 02.09.2019 yildagi “Xotin-qizlarni zulm (tazyiq) va zo‘ravonlikdan himoya qilish to‘g‘risida”gi O‘RQ-561-son Qonuni (Qonunchilik palatasi tomonidan 2019-yil 17-avgustda qabul qilingan, Senat tomonidan 2019-yil 23-avgustda tasdiqlangan, Prezident tomonidan tasdiqlangan va 2019 yil 2 sentyabrda e‘lon qilingan)

Xotin-qizlarni zulm va zo‘ravonlikning barcha shakllaridan himoya qilish to‘g‘risidagi qonun («Ayollarni himoya qilish to‘g‘risida»gi qonun), ayollarga nisbatan zo‘ravonlikning turli shakllarini belgilab beruvchi va O‘zbekistonda ayollar uchun mavjud bo‘lgan himoya choralari shakllarini joriy etish.

O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi (O‘zbekiston Respublikasining 1994-yil 22-sentyabrda 2012-XII-son Qonuni bilan qabul qilingan, 1995-yil 1-apreldan kuchga kirgan)

97-modda (qasddan odam o‘ldirish), 102-modda (ehtiyotsizlikdan (ehtiyotsizlikdan) odam o‘ldirish), 103-modda (o‘z joniga qasd qilishga olib kelish (g‘alvir qilish), 104-modda (qasddan badanga og‘ir shikast yetkazish), 105-modda (qasddan o‘rtacha og‘irlikdagi tan jarohati yetkazish), 109-modda (qasddan badanga yengil shikast yetkazish), 110-modda (qiynoqqa solish), 111-modda (ehtiyotsizlikdan (ehtiyotsizlikdan) badanga og‘ir yoki o‘rtacha shikast yetkazish), 112-modda (o‘ldirish yoki zo‘rlik ishlatish bilan tahdid qilish),

118-121-modda, 128, 129 (jinsiy jinoyatlar, shu jumladan zo'rlash), 136-modda (majburiy nikoh).

Xulosa

Oilaviy zo'ravonlik bilan bog'liq jinoyatlar bo'yicha Jinoyat kodeksining qoidalarini takomillashtirish bizning yanada xavfsiz va adolatli jamiyatga intilishimiz uchun zarurdir. Ta'riflarni kuchaytirish, jinoiy huquqbuzarliklarni kengaytirish, huquqshunoslarning imkoniyatlarini kengaytirish, himoya choralari kuchaytirish va ta'lim orqali xabardorlikni oshirish orqali biz oiladagi zo'ravonlik epidemiyasini yo'q qilishimiz va jabrlanganlarning o'zlari loyiq bo'lgan adolat va yordamni topishini ta'minlashimiz mumkin. Keling, jamoalarimizda oilaviy zo'ravonlikni bir marta va butunlay yo'q qilish uchun birgalikdagi sa'y-harakatlarimizda birlashaylik.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Phelen MB, Hamberger LK, Guse CE, Edwards S, Walczak S, Zosel A. Shoshilinch tibbiy yordamga muhtoj bo'lgan erkak va ayol bemorlar orasida uydagi zo'ravonlik. *Zo'ravonlik va qurbonlar*. 2005;20:187–206.
2. Rennison CM. Intim hamkor zo'ravonligi, 1993–2001. Washington, Kolumbiya okrugi: Amerika Qo'shma Shtatlari Hukumatining Matbaa idorasi. (Milliy jinoiy adliya 197838); 2003 yil.
3. Stets JE, Shtraus MA. Nikohdagi zo'ravonlik va uning tibbiy va psixologik oqibatlarini haqida xabar berishda gender farqlari. In: Straus MA, Gelles RJ, muharrirlar.
4. Stith SM, Rosen KH, McCollum EE. Turmush o'rtog'ini suiiste'mol qilish uchun er-xotinlarni davolashning samaradorligi. *Nikoh va oila terapiyasi jurnali*. 2003;29:407–426.